

EMIL DINGA

**DIANA MIHAELA
APOSTOL**

MICROECONOMIE

CUPRINS

CAPITOLUL 1	4
OBIECTUL ȘI METODA ECONOMIEI	4
1.1 Obiectul de studiu al economiei	4
1.5 Logica activității economice	6
CAPITOLUL 2	7
CATEGORII FUNDAMENTALE ALE ECONOMIEI	7
2.1 Forme de organizare a activității economice	7
2.2 Piața	8
2.3 Agenții economici (actorii pieței)	8
2.4 Mecanismul pieței	8
2.5 Piața și guvernul	9
CAPITOLUL 3	9
TEORIA CONSUMULUI	9
3.1 Teoria utilității economice	9
3.5 Alegerea optimă a consumatorului	10
3.7 Variația prețurilor la bugetul constant	11
CAPITOLUL 4	12
CEREREA	12
4.1 Conținutul și legea cererii	12
4.2 Condițiile cererii	12
4.3 Surplusul consumatorului	12
4.4 Elasticitatea cererii	13
CAPITOLUL 5	14
TEORIA PRODUCȚIEI. COMPORTAMENTUL PRODUCĂTORULUI	14
5.1 Caracterizarea factorilor de producție	15
5.4 Elasticitatea producției în raport de factorii de producție	16
5.9 Variația prețurilor la buget constant	19
CAPITOLUL 6	20
COSTUL DE PRODUCȚIE. PREȚUL	20
6.1. Conceptul și tipologia costului de producție	20
6.2 Funcția costului pe termen scurt	20
6.6 Costul de producție pe termen lung	22
CAPITOLUL 7	22
OFERTA. ECHILIBRUL MICROECONOMIC	22
7.1 Conceptul de ofertă	22

7.2 Surplusul producătorului	23
7.3 Mâna invizibilă. Prețul de echilibru	23
7.4 Interdependența piețelor. Legea Walras	23
CAPITOLUL 8	24
CONCURENȚA ECONOMICĂ. CONCURENȚA PERFECTĂ	24
8.1 Conceptul de concurență economică	24
8.4 Modelul concurenței perfecte	24
8.5 Deciziile economice în concurența perfectă	24
CAPITOLUL 9	25
MONOPOLUL, MONOPSONUL, FIRMA MONOPOLISTICĂ	25
9.4.3. Teorema excesului de capacitate	25
9.1. MONOPOLUL	26
9.1.1. Conceptul de monopol	26
9.1.5. Ineficiența economică și socială a monopolului	26
9.1.8. Gradul de monopolizare a pieței	27
CAPITOLUL 10	27
OLIGOPOLUL	27
10.1 Conceptul și tipologia oligopolului	28
10.4 Strategii concurențiale – oligopolul omogen	28
BIBLIOGRAFIE	29

CAPITOLUL 1

OBIECTUL ȘI METODA ECONOMIEI

- 1.1 Obiectul de studiu al economiei
- 1.2 Raritate și alegere
- 1.3 Costul de oportunitate
- 1.4 Frontiera posibilităților de producție
- 1.5 Logica activității economice
- 1.6 Metoda analizei economice
- 1.7 Concepte economice de bază

1.1 Obiectul de studiu al economiei

Economia studiază comportamentul uman ca o relație între țeluri și resursele rare cu întrebunișări alternative; este considerată o știință socială deoarece actele și faptele economice se manifestă numai în cadrul societății.

Teoria economică a apărut ca urmare a necesității de a găsi fundamente logico-raționale la alocarea resurselor rare pentru utilizări alternative, în scopul atingerii unui grad și structuri acceptabile ale satisfacerii nevoilor economice. Altfel spus, nevoile umane constituie impulsul tuturor activităților umane, iar satisfacerea lor – scopul acestora. Satisfacerea lor se face prin intermediul activității economice.

Caseta 1: Nevoile și bunurile economice

Nevoia economică reprezintă o necesitate de natură materială, destinată să asigure existența și dezvoltarea biologică a individului/grupului social

Trăsăturile nevoii economice:

- este o nevoie de natură materială
- are, concomitent, un caracter obiectiv și subiectiv
- este persistentă: odată satisfăcută, nu dispare, ci revine cu o anumită periodicitate și intensitate
- este generatoare de noi nevoi economice: prin satisfacerea sa, nevoia economică poate determina apariția altor nevoi economice conexe sau explicitarea unor nevoi economice implicite
- are caracter dinamic: nevoia economică se modifică, fie că este fie

că nu este satisfăcută (deseori, chiar în funcție de gradul și calitatea satisfacerii ei)

- formează un sistem, supus caracteristicilor de complementaritate, substituibilitate și competitivitate

Tipologia nevoii economice

- *după natura lor:*
  - naturale (fiziologice)
  - sociale
  - de dezvoltare (raționale)
- *după structura lor:*
  - elementare
  - complexe (superioare)

Pentru satisfacerea nevoilor, folosim utilități sau **bunuri economice**. Acestea reprezintă orice entitate, rezultat al acțiunii umane, destinat să satisfacă o nevoie economică dată.

Clasificare:

- *după origine:*
  - bunuri libere – nu sunt rezultat al acțiunii umane, nu au costuri de procurare; sunt virtual nelimitate
  - bunuri economice – sunt rezultat al acțiunii umane, au costuri de procurare; sunt insuficiente în raport cu trebuințele concrete
- *după modul de circulație:*
  - bunuri marfă – trec de la producător la consumator prin piață (se vând și se cumpără)
  - bunuri non-marfă – trec de la producător la consumator fără intermedierea pieței (intră în consum direct din propria producție)
- *după scopul consumului:*
  - bunuri finale – sunt destinate consumului final (bunuri de consum)
  - bunuri intermediare – sunt destinate consumului productiv (bunuri de echipament sau de investiții); apar în diferite faze de prelucrare economică
- *după sectorul economic în care sunt produse:*
  - bunuri publice – sunt destinate satisfacerii nevoilor economice publice (colective)
  - bunuri private – sunt destinate satisfacerii nevoilor economice

private (individuale)

- *după tangibilitate:*
  - bunuri – sunt substanțiale (tangibile)¹ : momentul producerii lor diferă de momentul consumului
  - servicii – sunt non-substanțiale : momentul producerii lor coincide cu momentul consumului

Trăsăturile bunurilor economice:

- sunt rezultat al acțiunii (activității) umane
- sunt utile
- sunt disponibile (accesibile)
- sunt rare

Caseta 2: Avantajul comparativ

Criteriul de specializare în activitatea economică este avantajul comparativ. Acesta cere ca un producător să se specializeze în producerea acelui bun sau serviciu care are pentru el costul de oportunitate cel mai mic în raport cu toate bunurile și serviciile pe care în principiu le-ar putea produce la nivelul resurselor de care dispune. Chiar dacă un producător are un dezavantaj absolut (adică la toate resursele posibile) în raport cu un alt producător, ambii producători vor avea de câștigat din schimb dacă fiecare se specializează conform criteriului avantajului comparativ. Mai mult decât atât, sistemul economic de ansamblu se situează astfel într-un punct de eficiență economică maximă dacă toți producătorii respectă acest principiu în specializarea lor.

1.5 Logica activității economice

Activitatea economică reprezintă soluția socială pe care oamenii o dau problemei economice. Cauza materială a activității economice este reprezentată de trebuințele economice, iar cauza finală (scopul) este satisfacerea acestor trebuințe. Conștientizarea trebuințelor conduce la fixarea obiectivelor economice (scopuri intermediare sau scopuri instrumentale). În raport de condițiile concrete, obiectivele economice se transformă în interese economice. Pe baza intereselor economice se produce alocarea resurselor (alegerea), ceea ce declanșează activitatea economică.

---

¹ Există și bunuri economice care sunt bunuri propriu-zise fără a fi totuși tangibile, de exemplu softurile informatice.

Rezultatele activității economice satisfac trebuințele economice, anulându-le (definitiv sau pentru un timp) și/sau declanșând trebuințe noi sau trebuințe la niveluri sau cu frecvențe mai ridicate.

CAPITOLUL 2

CATEGORII FUNDAMENTALE ALE ECONOMIEI

- 2.1 Forme de organizare a activității economice
- 2.2 Piața
- 2.3 Agenții economici (actorii pieței)
- 2.4 Mecanismul pieței
- 2.5 Piața și guvernul
- 2.6 Fluxurile economice

2.1 Forme de organizare a activității economice

Agenții economici (indivizi, firme, asociații de firme, sisteme economice naționale) se specializează în producerea anumitor bunuri și servicii. Schimbul între agenții economici specializați se poate face în mai multe moduri:

- i. în sistem barter – fără intermedierea monedei, mărfurile schimbându-se direct între ele, ceea ce presupune coincidența nevoilor reciproce precum și întâlnirea nemijlocită a cumpărătorului cu vânzătorul potrivit (piața este de fapt chiar modul de organizare a activității economice prin care ansamblul nevoilor economice nu poate fi satisfăcut decât prin specializarea agenților economici în realizarea diferitelor bunuri economice și prin schimbul acestora între agenți);
- ii. în condițiile economiei de schimb – cu intermedierea monedei, ceea ce elimină restricțiile menționate.

2.2 Piața

Piața reprezintă ansamblul relațiilor de vânzare-cumpărare efectuate într-o anumită perioadă, cu privire la un bun economic determinat.

NB: În continuare, prin piață vom înțelege, întotdeauna, economia de piață, așa cum a fost definită mai sus.

Funcții (rol):

- punerea în contact a cererii cu oferta și stabilirea echilibrului microeconomic
- crearea semnalelor (sistemului de prețuri relative) privind alocarea resurselor și distribuirea rezultatelor activității economice: răspunsul la cele 4 întrebări ale economiei
- locul de manifestare a “mâinii invizibile”: concurența economică pură
- coordonarea deciziilor microeconomice optime

2.3 Agenții economici (actorii pieței)

Agenții economici reprezintă persoane fizice sau entități juridice care participă la procesul economic, fie prin intermediul pieței fie în afara ei.

Rolul (funcțiile) agenților economici:

- purtători ai informațiilor privind cererea și oferta
- decidenți cu privire la oferta și cererea viitoare
- decidenți cu privire la echilibrul microeconomic (decizia de clearing market)

2.4 Mecanismul pieței

Piața operează în direcția realizării echilibrului microeconomic, pe baza descentralizării deciziilor economice.

Descentralizarea deciziilor economice se fundamentează pe comportamentul economic al agenților economici.

Comportamentul economic al agenților economici are la bază două trăsături esențiale ale acestuia (homo oeconomicus):

- *raționalitatea economică*: decizia va optimiza raportul dintre avantajul maxim și restricțiile care acționează în mediul economic respectiv
- *egoismul economic*: orice agent economic urmărește exclusiv maximizarea propriului avantaj (realizarea propriului interes)

2.5 Piața și guvernul

În principiu, piața prezintă o serie de *deficiențe*, din perspectiva optimului economic și, mai ales, social:

- lipsa coordonării deciziilor economice din perspectiva socialului
- lipsa perspectivei pe termen lung
- costuri (inclusiv economice dar, mai ales, sociale) inacceptabil de mari pentru reglarea dezechilibrelor din economie
- imposibilitatea coordonării producției și consumului de bunuri colective (publice)

NB: toate acestea constituie ceea ce se numește *eșecul pieței*.

CAPITOLUL 3

TEORIA CONSUMULUI

- 3.1 Teoria utilității economice
- 3.2 Utilitatea economică
- 3.3 Curba de indiferență a consumatorului
- 3.4 Bugetul consumatorului
- 3.5 Alegerea optimă a consumatorului
- 3.6 Variația bugetului la prețuri constante
- 3.7 Variația prețurilor la bugetul constant

3.1 Teoria utilității economice

Așa cum producătorul urmărește realizarea unui profit cât mai mare, consumatorul urmărește utilitatea.

Consumatorul este un agent economic care are funcția de a consuma bunuri economice, criteriul său de comportament economic fiind maximizarea utilității consumului.

3.5 Alegerea optimă a consumatorului

Sub impulsul preferințelor sale și în condițiile unor restricții economice, consumatorul rațional va tinde să obțină maximum de satisfacție. În consecință echilibrul consumatorului poate fi determinat analizând preferințele acestuia (exprimate prin curba de indiferență), venitul acestuia și nivelul prețurilor bunurilor de consum (exprimate prin linia bugetului).

Condiția de echilibru al consumatorului este ca raportul dintre utilitățile marginale ale celor două bunuri să fie egal cu raportul dintre prețurile acestora: optimul analitic al consumatorului este dat de egalitatea rapoartelor dintre utilitatea marginală a fiecărui bun și prețul său (Legea a II-a a lui Gossen).

Caseta 3: Demonstrația semnificației economice a multiplicatorului Lagrange, în cazul a n bunuri economice

Fie bunurile $x_1, x_2, \dots, x_n$, cu prețurile, respectiv $p_1, p_2, \dots, p_n$.

Funcția de utilitate aferentă va fi: $U(x_1, x_2, \dots, x_n)$.

Bugetul consumatorului este:

$$B = \sum p_i \cdot x_i$$

Întrucât prețurile sunt constante, rezultă că orice modificare în buget se regăsește în modificarea cantităților de bunuri achiziționate, adică:

$$dB = \sum p_i \cdot dx_i$$

Funcția Lagrange care maximizează utilitatea în condițiile restricției bugetare este:

$$L = U(x_1, x_2, \dots, x_n) + \lambda \cdot (B - \sum p_i \cdot x_i) \rightarrow \max$$

Condiția de maximizare cere ca $\frac{\partial L}{\partial x_i} = 0$, pentru orice i , adică:

$$U'_{x_i} = \lambda \cdot p_i$$

Modificarea utilității totale este:

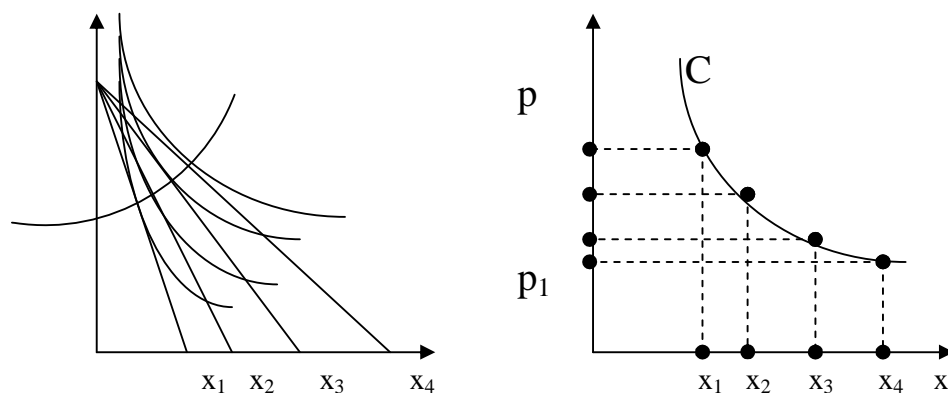
$$dU = \sum U'_{x_i} \cdot dx_i = \lambda \cdot \sum p_i \cdot dx_i = \lambda \cdot dB \rightarrow \lambda = \frac{dU}{dB} ,$$

adică definiția prezentată mai sus.

3.7 Variația prețurilor la bugetul constant

În timp, se poate modifica și prețul bunurilor, ceea ce conduce atât la modificarea structurii cantităților de bunuri consumate cât și la modificarea utilității totale. Aceste modificări sunt reflectate de efectul de substituție și de efectul de venit, care, însumate, dau modificarea totală a cantității din bunul al cărui preț se modifică. Situația se prezintă diferit pentru diferitele cazuri de substituibilitate, în general efectul de substituție exprimând modificarea structurii de consum în ipoteza menținerii aceluiași nivel de utilitate, iar efectul de venit exprimând modificarea utilității totale ca urmare a modificării bugetului real, în condițiile structurii de preț noi.

Pornind de la diferitele puncte de echilibru ale consumatorului/ cumpărătorului, atunci când prețul celorlalte produse, sau a celui alt produs, în cazul a două produse, rămâne neschimbat, iar bugetul cumpărătorului rămâne de asemenea constant, se poate trasa curba cererii unui produs în funcție de prețul său, unind punctele de echilibru menționate:

Figura 18: Curbele Engel ale consumului și curba cererii

CAPITOLUL 4

CEREREA

- 4.1 Conținutul și legea cererii
- 4.2 Condițiile cererii
- 4.3 Surplusul consumatorului
- 4.4 Elasticitatea cererii

4.1 Conținutul și legea cererii

Comportamentul consumatorului se reflectă de fapt pe piața bunurilor și serviciilor sub forma cererii.

Cererea reprezintă cantitatea dintr-un bun economic pe care cumpărătorii sunt capabili și dispuși s-o achiziționeze la un moment dat sau într-o anumită perioadă, la diferite niveluri ale prețului, *ceteris paribus*. Cererea reprezintă astfel o relație între prețul unui bun economic și cantitatea solicitată din acel bun, *ceteris paribus* (*ceteris paribus* –considerând toți ceilalți factori nemodificați).

Putem vorbi de o cerere individuală (relația ce se creează între cantitatea dintr-un bun economic pe care un consumator este dispus să-l achiziționeze într-o anumită perioadă și la un anumit preț), dar și de o cerere a pieței (suma cererilor individuale pentru un anumit bun economic).

4.2 Condițiile cererii

Studiul cererii se poate face și considerând prețul unitar ca fiind dat (*ceteris paribus*) și urmărind relația care se creează între ceilalți factori economici și cerere. Acești factori se numesc condițiile cererii (factori care influențează cererea, alții decât prețul).

4.3 Surplusul consumatorului

Idea principală a teoriei utilității marginale constă în aceea că la creșterea consumului, satisfacția resimțită crește încetinit. Ca urmare, pentru fiecare unitate suplimentară consumată din bunul respectiv, consumatorul este dispus să plătească din ce în ce mai puțin. Cum el achiziționează toate unitățile din acel bun la prețul

pieței, apare o diferență (un surplus) între utilitatea sau valoarea totală a bunului și valoarea de piață a acestuia.

4.4 Elasticitatea cererii

Cantitatea cerută dintr-un bun economic depinde atât de prețul său cât și de prețul altor bunuri precum și de bugetul consumatorului. Modul în care se produce această corelație este măsurat de elasticitatea cererii.

Elasticitatea cererii este de două tipuri:

- *elasticitate-preț (Ep)*: modificarea procentuală a cantității cerute atunci când prețul se modifică cu un procent, ceteris paribus

$$E_p = [\Delta q_D / q_D] / [\Delta p / p], \text{ sau, în cazul continuu:}$$

$$E_p = (\delta q_D / \delta p) / (q_D / p)$$

- *elasticitate-venit (EV)*: modificarea procentuală a cantității cerute atunci când venitul de modifică cu un procent, la preț constant

$$E_V = [\Delta q_D / q_D] / [\Delta V / V], \text{ sau, în cazul continuu:}$$

$$E_V = (\delta q_D / \delta V) / (q_D / V)$$

La rândul ei, elasticitatea-preț este de două tipuri:

- *elasticitate-preț directă (Epd)*: modificarea procentuală a cantității cerute dintr-un bun atunci când prețul bunului respectiv se modifică cu un procent

$$E_{pd} = [\Delta q_D^i / q_D^i] / [\Delta p^i / p^i], \text{ sau, în cazul continuu:}$$

$$E_{pd} = (\delta q_D^i / \delta p^i) / (q_D^i / p^i)$$

- *elasticitate-preț indirectă sau încrucișată (Epc)*: modificarea procentuală a cantității cerute dintr-un bun atunci când prețul altui bun se modifică cu un procent

$$E_{pc} = [\Delta q_D^i / q_D^i] / [\Delta p^j / p^j], \text{ sau, în cazul continuu:}$$

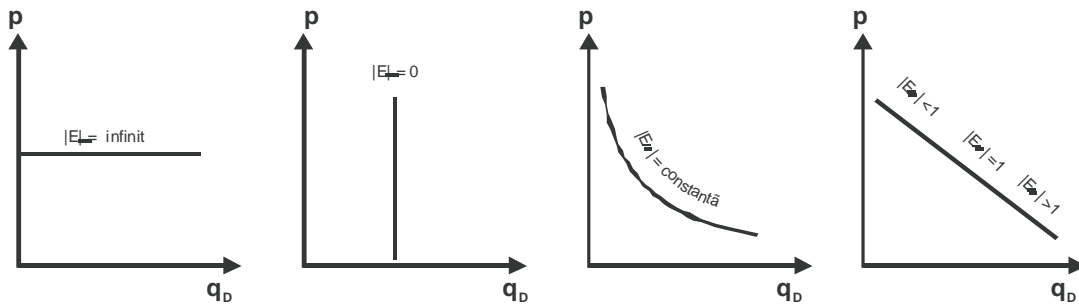
$$E_{pc} = (\delta q_D^i / \delta p^j) / (q_D^i / p^j)$$

După valoarea numerică a lui Epd, cererea din bunul respectiv poate fi:

- *cerere inelastică*: $-1 < E_{pd} < 0$, sau $|E_{pd}| < 1$ (ex: bunuri de strictă necesitate – bunuri staples)
- *cerere elastică*: $-\infty < E_{pd} < -1$, sau $|E_{pd}| > 1$ (ex: bunuri de tip servicii - bunuri luxuries)

- cerere cu elasticitate unitară: $E_{pd} = -1$, sau $|E_{pd}| = 1$ (ex: bunuri nou intrate pe piață)
- cerere cu elasticitate infinită: $E_{pd} = -\infty$, sau $|E_{pd}| = \infty$
- cerere rigidă: $E_{pd} = 0$ (ex: bunuri indispensabile, cum ar fi medicamentele indispensabile).

Din punct de vedere grafic, elasticitățile pot fi reprezentate astfel:

Figura 23: Alura curbei cererii, la diferite elasticități

Caseta 4: Bunuri substituibile și bunuri complementare

- **Bunuri substituibile:** bunuri care se pot înlocui reciproc în satisfacerea unei nevoi economice date
- **Bunuri complementare:** bunuri care se presupun reciproc în satisfacerea unei nevoi economice date

CAPITOLUL 5

TEORIA PRODUCȚIEI. COMPORTAMENTUL PRODUCĂTORULUI

- 5.1 Caracterizarea factorilor de producție
- 5.2 Funcția de producție
- 5.3 Produs global și produs marginal. Productivitatea factorilor
- 5.4 Elasticitatea producției în raport de factorii de producție
- 5.5 Izocuantă
- 5.6 Bugetul producătorului

- 5.7 Alegerea optimă a producătorului
- 5.8 Variația bugetului la prețuri constante
- 5.9 Variația prețurilor la buget constant

5.1 Caracterizarea factorilor de producție

Produsele și serviciile – ca rezultate ale activității economice – se obțin prin combinarea factorilor de producție în procese de producție specifice. Prin **factori de producție** se înțeleg resursele economice de orice fel atrase într-un mod direct sau indirect în circuitul economic productiv. Tipologia factorilor de producție, acceptată în mod obișnuit, este următoarea²:

- a) Forța de muncă
- b) Capitalul
- c) Pământul (resursele naturale)

- a) **Forța de muncă –L** – reprezintă factorul de producție activ (mai este denumit factorul de producție uman), fiind principalul factor de producție. Se exprimă prin numărul de ore-muncă sau prin număr de lucrători participanți la procesul de producție. Este un factor de producție primar, nerezultat dintr-un proces de producție economică anterior. Este reproductibil și are calitatea de a-și mări eficacitatea pe măsură ce este utilizat (prin intermediul creșterii calificării). Se structurează pe meserii (profesii), vârstă, gen etc. Este factorul care pune în mișcare toți ceilalți factori de producție.
- b) **Capitalul – K** – reprezintă factorul de producție intermediar între forța de muncă și obiectul muncii. Poate fi capital real (utilaje, mașini, clădiri, drumuri etc.) sau capital financiar (expresia monetară a capitalului real, cum ar fi acțiuni, obligațiuni, numerar, alte active financiare). Sub aspectul utilizării, capitalul poate fi capital fix (nu se consumă într-un singur proces de producție, ci participă la mai multe asemenea procese, măsura participării lui fiind uzura exprimată din punct de vedere monetar în amortizare) sau capital circulant (se consumă integral

---

² Elemente cum ar fi informația, progresul tehnic, managementul etc. sunt cuprinse (explicit sau implicit) în factorii de bază menționați (mai ales sub aspectul nivelului lor calitativ).

într-un singur proces de producție). Capitalul este un factor de producție derivat, el fiind rezultatul unui proces de producție economică anterior. Din acest punct de vedere, capitalul poate fi definit ca acea parte a rezultatului producției care nu se constituie ca venit, și el este un factor de producție reproductibil.

- c) **Pământul – N** – este un factor de producție generic (în el sunt cuprinse toate resursele naturale, inclusiv apa). Poate fi atât reproductibil, cât și nereproductibil (în funcție de componenta sa la care ne referim). Ca și forța de muncă, este un factor primar (unii autori consideră, totuși, că acțiunile noastre de protecție sau recuperare a mediului conferă și pământului un caracter de factor de producție derivat, transformându-l de fapt în capital). Este factorul de producție cel mai rigid din punct de vedere al ofertei.

5.4 Elasticitatea producției în raport de factorii de producție

Elasticitatea unui fenomen economic F în raport de o variabilă independentă x indică numărul de procente cu care se modifică F ca reacție la modificarea lui x cu un procent.

- mod de calcul:

$$E_F^x = \left(\frac{\Delta F}{F} \right) / \left(\frac{\Delta x}{x} \right) \quad \text{sau, în cazul continuu : } E_F^x = \left(\frac{\partial F}{\partial x} \right) / \left(\frac{F}{x} \right)$$

Cea mai uzuală expresie explicită a funcției de producție este funcția de tip **Cobb-Douglas**:

$$Y = A \cdot K^\alpha \cdot L^\beta \cdot e^{\lambda \cdot t} \quad \text{unde:}$$

- A este o constantă adimensională;
- α este elasticitatea producției în raport de capital, arătând cu câte procente se modifică producția dacă se modifică volumul capitalului cu un procent;
- β este elasticitatea producției în raport de muncă, arătând cu câte procente se modifică producția dacă se modifică munca cu un procent;
- λ este rata progresului tehnic;
- t este timpul.

OBS: 1. de regulă, pentru analizele uzuale, se renunță la factorul de progres tehnic, reținându-se numai factorul capital, respectiv factorul muncă;

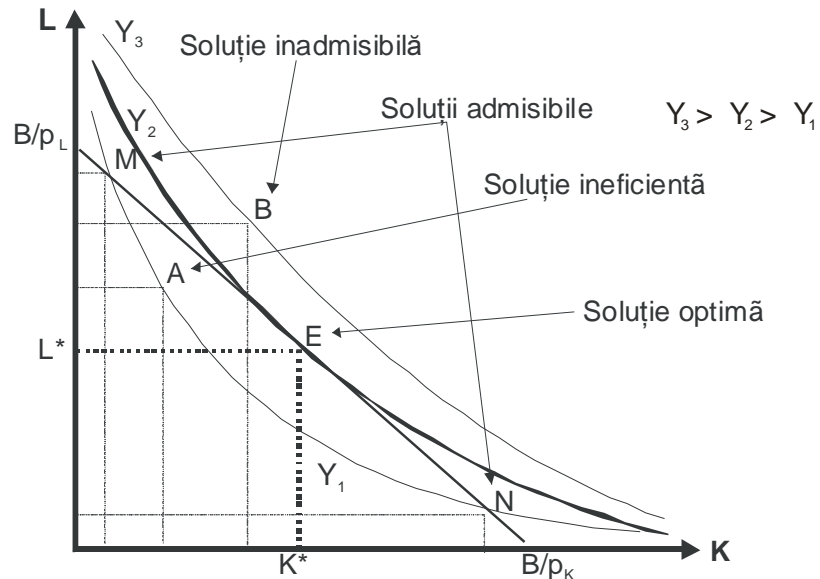

2. de regulă, suma elasticităților în raport de capital, respectiv de muncă este 1, ceea ce înseamnă că funcția de producție va fi omogenă de gradul I (omotetică).

5.7 Alegerea optimă a producătorului

Producătorul va alege în acel punct care satisface, simultan, restricția sa bugetară (bugetul producătorului) și izocuantă cea mai avantajoasă (mare)

Rezultă că, din punct de vedere grafic, decizia se va lua în **punctul de tangență dintre linia de buget și izocuantă**:

Figura 29: Alegerea optimă (grafică) a producătorului

Caseta 5: Demonstrația semnificației economice a multiplicatorului Lagrange, în cazul a n factori de producție

Fie factorii $f_1, f_2, \dots, f_n$, cu prețurile, respectiv $p_1, p_2, \dots, p_n$.

Funcția de producție aferentă va fi:

$$F(f_1, f_2, \dots, f_n).$$

Bugetul consumatorului este:

$$B = \sum p_i \cdot f_i$$

Întrucât prețurile sunt constante, rezultă că orice modificare în buget se regăsește în modificarea cantităților de factori de producție achiziționați, adică:

$$dB = \sum p_i \cdot df_i$$

Funcția Lagrange care maximizează produsul global în condițiile

restricției bugetare este:

$$L = F(f_1, f_2, \dots, f_n) + \lambda \cdot (B - \sum_i p_i \cdot f_i) \rightarrow \max$$

Condiția de maximizare cere ca $\frac{\partial F}{\partial f_i} = 0$, pentru orice i , adică:

$$F'_{f_i} = \lambda \cdot p_i$$

Modificarea produsului global este:

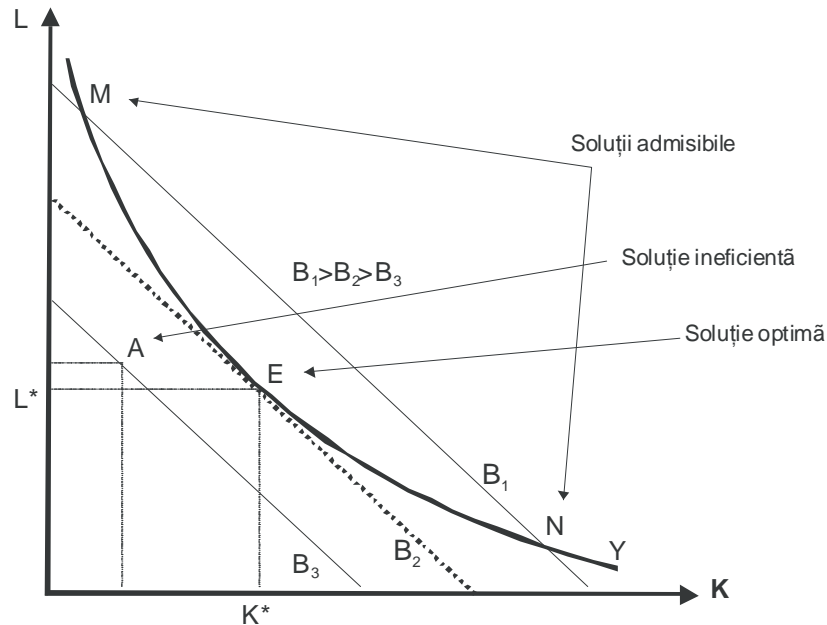
$$dF = \sum F'_{f_i} \cdot df_i = \lambda \cdot \sum p_i \cdot df_i = \lambda \cdot dB \rightarrow \lambda = \frac{dF}{dB},$$

adică definiția prezentată mai sus.

În afara criteriului maximizării cifrei de afaceri (izocuantei), producătorul mai poate urmări *minimizarea costului producției la o cifră de afaceri (izocuantă) dată*.

În acest caz, se dă o izocuantă și trebuie ales bugetul minim care să conducă la atingerea acestei izocuante.

Din punct de vedere grafic, soluția optimă va fi tot punctul de tangență dintre izocuantă și linia de buget:

Figura 30: Minimizarea (grafică) a costului de producție (bugetului) la o izocuantă dată

OBS: Faptul că, indiferent de criteriul folosit pentru optimizarea deciziei de producție (maximizarea cifrei de afaceri, minimizarea costului de producție, maximizarea profitului), soluția analitică este aceeași, constituie o dovadă de maturitate a științei economice pozitive de a trata unitar comportamentul economic al producătorului.

5.9 Variația prețurilor la buget constant

Una din problemele importante ale optimului producătorului este aceea a modificării prețului factorilor care sunt achiziționați.

Dacă bugetul este constant iar prețurile variază (pentru simplificare vom păstra pe p_L constant și vom varia doar pe p_K), din ecuația bugetului rezultă că, pentru diverse valori ale lui p_K vom avea o familie de bugete cu termen liber fix și pantă ($-p_K/p_L$) variabile. Se observă și că modificarea prețului factorilor conduce la modificarea cantităților relative de factori utilizați, ceea ce conduce la modificarea volumului fizic al producției.

Variația prețurilor la buget constante conduce la două efecte economice foarte importante pentru studiul comportamentului producătorului:

- efectul de substituție (E_S)
- efectul de venit (E_V)

Dacă p_K scade, panta liniei bugetului scade și aceasta devine mai plată (se va cumpăra mai mult K)

Menținerea prețului relativ constant se obține prin construirea unei drepte paralele la noua linie de buget:

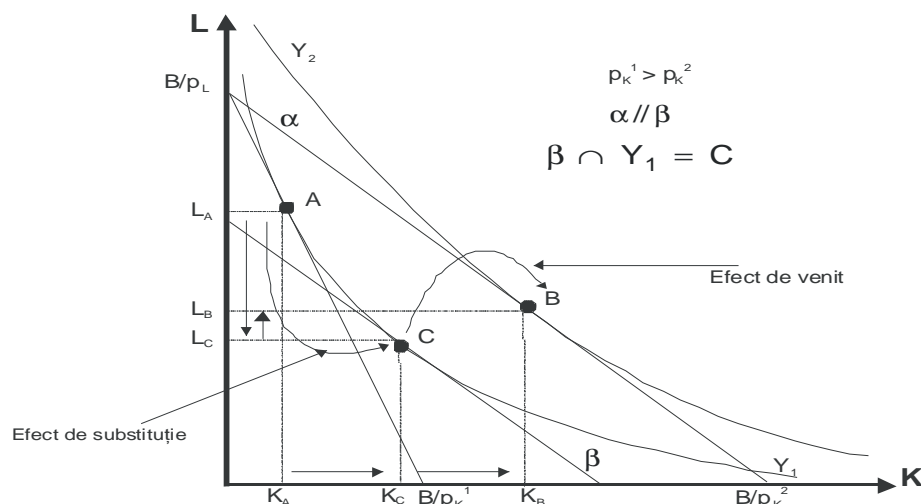

Figura 33: Efectul de substituție și efectul de venit în cazul producției

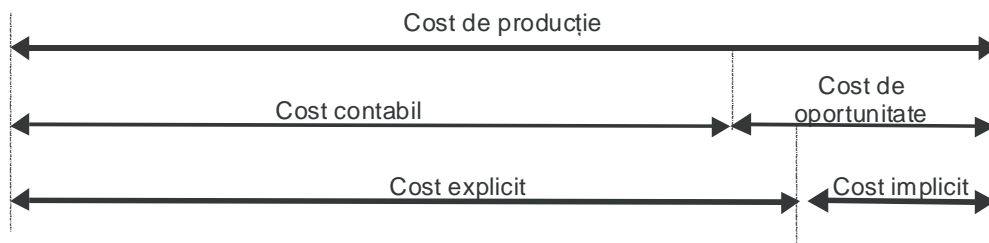
CAPITOLUL 6

COSTUL DE PRODUCȚIE. PREȚUL

- 6.1 Conceptul și tipologia costului de producție
- 6.2 Funcția costului pe termen scurt
- 6.3 Punctul mort al firmei (pragul de rentabilitate)
- 6.4 Punctul de închidere a firmei
- 6.5 Prețul de ofertă
- 6.6 Costul de producție pe termen lung

6.1. Conceptul și tipologia costului de producție

Costul este una dintre categoriile economice cele mai importante. Majoritatea deciziilor și calculelor economice pornesc de la cost.

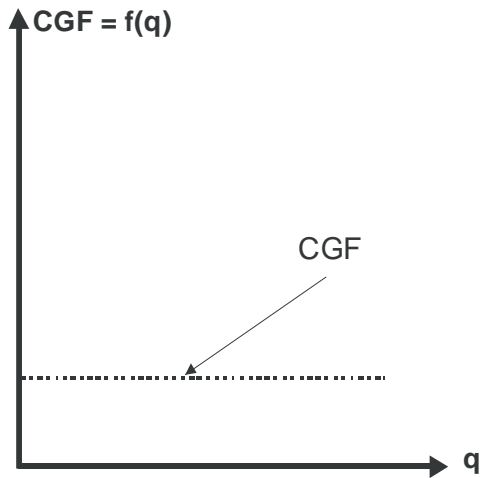

6.2 Funcția costului pe termen scurt

Funcția CGT se determină prin însumarea funcției CGF și a CGV.

Conform definiției, CGF este o constantă în raport cu volumul fizic al produsului global, prin urmare graficul său va fi o dreaptă paralelă la axa pe care se măsoară producția fizică (q).

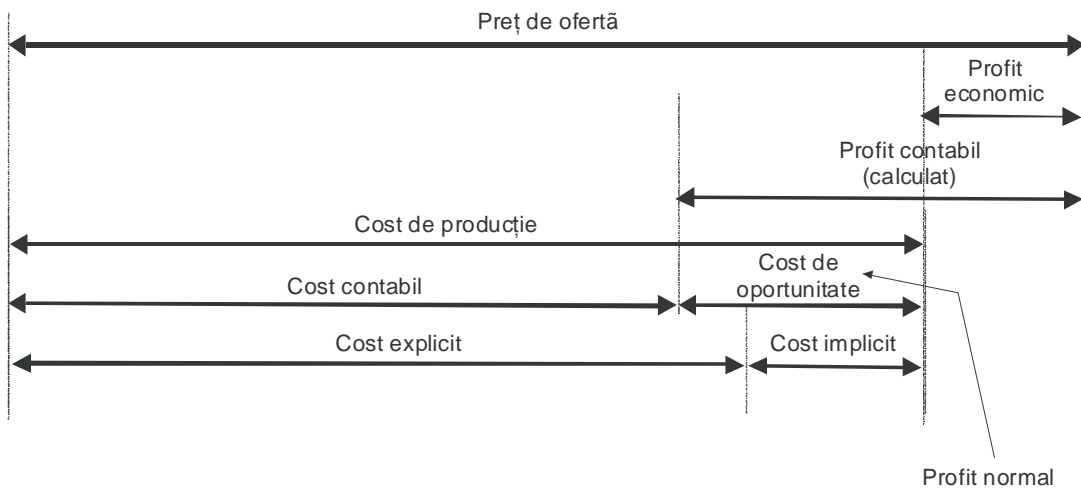
Într-adevăr, din $f'_q = 0$ rezultă că tangenta în fiecare punct al graficului este paralelă la abscisă, deci graficul însuși va fi o dreaptă paralelă la abscisă

Figura 35: Curba costului global fix

Caseta 6: Tipuri de profit

Profitul normal este profitul minim necesar întreprinzătorului pentru a-l determina să rămână în afacere. Profitul normal reprezintă o parte din costurile implicite (și anume costurile implicite necalculabile sau necontabile). Partea din profitul efectiv obținută peste profitul normal se numește profit economic sau supraprofit. De obicei prin profit se înțelege profitul economic. Profitul normal împreună cu profitul economic formează profitul calculabil sau profitul contabil. Deci, profitul economic este diferența dintre prețul de vânzare și costul de producție (sau costul de oportunitate).

Figura 41: Corelația dintre cost și preț la nivelul firmei

6.6 Costul de producție pe termen lung

Pe termen lung, datorită variabilității prețurilor, a tehnologiilor, a nivelurilor producției precum și a altor factori, asupra costului mediu acționează două efecte contradictorii

- *efectul economiilor de scară*: scăderea costului mediu total, ca urmare a acțiunii unor factori favorabili și a apariției unor oportunități (creșterea randamentului factorilor, noi piețe de desfacere, noi tehnologii etc.)
- *efectul dezechonomiilor de scară*: creșterea costului mediu total, ca urmare a acțiunii unor factori defavorabili (creșteri de prețuri la input-uri, restrângeri ale piețelor de desfacere, costuri cu externalitățile etc.)

Efectul final asupra costului mediu total este dat de rezultanta acțiunii simultane a celor două efecte

CAPITOLUL 7

OFERTA. ECHILIBRUL MICROECONOMIC

- 7.1 Conceptul de ofertă.
- 7.2 Surplusul producătorului
- 7.3 Mâna invizibilă. Prețul de echilibru
- 7.4 Interdependența piețelor. Legea Walras
- 7.5 Ajustarea echilibrului microeconomic

7.1 Conceptul de ofertă

Oferta descrie o relație între prețul unui bun economic și cantitatea produsă (adusă pe piață) din acel bun, ceteris paribus. Producătorul schimbă, de fapt, un bun economic numit marfă, pe un alt bun economic, numit monedă.

Din punct de vedere analitic, oferta poate fi descrisă astfel:

$$q_s = h(p), \text{ ceteris paribus, cu condiția } h'_p > 0$$

adică oferta este o funcție crescătoare de prețul bunului: când prețul crește, oferta crește și ea, și invers.

7.2 Surplusul producătorului

Surplusul producătorului reprezintă câștigul aparent rezultat ca urmare a vânzării unei anumite cantități date (număr de unități) dintr-un bun în locul vânzării bunului respectiv unitate cu unitate.

7.3 Mâna invizibilă. Prețul de echilibru

Echilibrul microeconomic (al pieței) se produce atunci curba cererii intersectează curba ofertei (în acest caz, cantitatea cerută este egală cu cantitatea oferită).

- ✓ În absența distorsiunilor pieței, echilibrul microeconomic este rezultatul exclusiv al jocului liber al forțelor pieței (cererea și oferta)
- ✓ Mecanismul de stabilire a echilibrului microeconomic în absența distorsiunilor pieței se numește **mână invizibilă**

7.4 Interdependența piețelor. Legea Walras

Piețele din economie se află într-o strânsă interdependență, așa încât echilibrul sau dezechilibrul de pe o piață se transmite, prin canale specifice, pe toate celelalte piețe

- ✓ Fie n piețe, fiecare cu cererea D_i , respective oferta S_i , care se echilibrează la prețul de echilibru p_i
- ✓ **Legea Walras:** dacă în economie există echilibru general și dacă cele n piețe comunică complet liber între ele, atunci, dacă cele n piețe sunt în echilibru, și a $n-1$ -a piață, care comunică, de asemenea, complet liber cu toate celelalte, va fi în echilibru

$$\sum_{i=1}^{n+1} D_i \cdot p_i = \sum_{i=1}^{n+1} S_i \cdot p_i \rightarrow \sum_{i=1}^n D_i \cdot p_i + D_{n+1} \cdot p_{n+1} = \sum_{i=1}^n S_i \cdot p_i + S_{n+1} \cdot p_{n+1}$$

$$\text{Dar știm că } \sum_{i=1}^n D_i \cdot p_i = \sum_{i=1}^n S_i \cdot p_i \rightarrow D_{n+1} \cdot p_{n+1} = S_{n+1} \cdot p_{n+1} \quad \text{q.e.d.}$$

CAPITOLUL 8

CONCURENȚA ECONOMICĂ. CONCURENȚA PERFECTĂ

- 8.1 Conceptul de concurență economică
- 8.2 Tipologia concurenței economice
- 8.3 Axiomele concurenței perfecte
- 8.4 Modelul concurenței perfecte
- 8.5 Deciziile economice în concurența perfectă

8.1 Conceptul de concurență economică

Concurența economică reprezintă disputarea oportunităților pieței, de către subiecții economici de același tip, în condiții de libertate economică și de reglementare juridică

8.4 Modelul concurenței perfecte

Punctul de plecare în formularea modelului concurenței perfecte: consecința 2 a axiomei 1 ($p = \text{constant}$)

Venitul total (cifra de afaceri):

$$\mathbf{VT} = p \cdot q = \mathbf{f(q)}, \text{ cu } \mathbf{f'q} = \mathbf{p} > \mathbf{0}$$

Venitul mediu:

$$\mathbf{VM} = \mathbf{VT} / \mathbf{q} = (p \cdot q) / q = \mathbf{p} = \mathbf{constant}$$

Venitul marginal:

$$\mathbf{V}_m = \delta \mathbf{VT} / \delta \mathbf{q} = \delta (p \cdot q) / \delta \mathbf{q} = \mathbf{p} = \mathbf{constant}$$

Deci: în concurența perfectă, $\mathbf{VM} = \mathbf{V}_m = \mathbf{p} = \mathbf{constant} > \mathbf{0}$

8.5 Deciziile economice în concurența perfectă

În concurența perfectă se iau trei categorii de decizii economice:

- *D1: decizia de prag de rentabilitate* (de gestiune de echilibru sau de punct mort)
- *D2: decizia de maximizare a profitului*
- *D3: decizia de maximizare a cifrei de afaceri*

CAPITOLUL 9

MONOPOLUL, MONOPSONUL, FIRMA MONOPOLISTICĂ

9.1. Monopolul

9.1.1 Conceptul de monopol

9.1.2 Sursele puterii de monopol

9.1.3 Modelul economic al monopolului

9.1.4 Deciziile economice în concurența monopolistă

9.1.5 Ineficiența economică și socială a monopolului

9.1.6 Discriminarea prețului de către monopol

9.1.7 Bariere la intrarea pe piața monopolistă

9.1.8 Gradul de monopolizare a pieței

9.2. Monopsonul

9.2.1. Conceptul de monopson

9.2.2. Modelul economic al monopsonului

9.2.3. Deciziile economice în condiții de monopson

9.3. Monopolul bilateral

9.3.1. Conceptul de monopol bilateral

9.3.2. Modelul economic al monopolului bilateral

9.3.3. Deciziile economice în monopolul bilateral

9.4. Concurența monopolistică

9.4.1. Conceptul de firmă (concurență) monopolistică

9.4.2. Modelul economic al concurenței monopolistice

9.4.3. Teorema excesului de capacitate

9.1. MONOPOLUL

9.1.1. Conceptul de monopol

Monopolul reprezintă acea structură a pieței în care există un singur producător (ofertant) și un număr mare de cumpărători.

- *condiții suplimentare pentru existența monopolului:*
  - bunul respectiv nu are substituenți apropiați (imediați)
  - producătorul poate pune bariere la intrarea altor firme pe piață
  - aceste bariere sunt, de obicei, de natură economică

9.1.5. Ineficiența economică și socială a monopolului

Monopolul, ca structură a pieței, are o serie de *avantaje și dezavantaje*:

- *avantaje:*
  - capacitate competitivă mare, ca urmare a economiilor de scară (îndeosebi pe piața mondială)
  - capacitate investițională și de dezvoltare a afacerii
  - capacitate mare de cercetare și inovare
  - rol de “locomotivă” pentru sectoarele aflate pe verticală sau pe orizontală
- *dezavantaje:*
  - eliminarea concurenței la nivelul ofertei, ceea ce este în detrimentul “suveranității consumatorului” (deși concurența se menține în sfera cererii)
  - utilizarea incompletă a resurselor economice: ineficiență economică
  - stabilirea prețului peste nivelul stabilit de concurența perfectă: ineficiență socială
  - rigiditate la schimbări tehnologice, economice și comerciale

9.1.8. Gradul de monopolizare a pieței

Coefficientul Lerner (L): măsoară gradul de îndepărtare a prețului de costul mediu (adică de situația concurenței perfecte)

$$L = (p - CM) / p$$

NB: cu cât L este mai mare, cu atât gradul de monopolizare este mai mare

Coefficientul Herfindall (coeficientul informațional Onicescu) (H): măsoară gradul de concentrare a structurii de piață

$$H = p_1^2 + p_2^2 + \dots + p_n^2, \text{ unde } p_i \text{ reprezintă ponderea vânzătorilor firmei "i" în totalul vânzătorilor}$$

NB: cu cât H este mai mare, cu atât gradul de monopolizare este mai mare

CAPITOLUL 10 OLIGOPOLUL

10.1 Conceptul și tipologia oligopolului

10.2 Prețul de oligopol

10.3 Strategii oligopoliste

10.4 Strategii concurențiale - oligopolul omogen

10.4.1. Duopolul Cournot

10.4.2. Duopolul Stackelberg

10.4.3. Duopolul Bowley

10.4.4. Duopolul Bertrand

10.5. Strategii concurențiale - oligopolul diferențiat

10.6 Strategii de cooperare pe piața oligopolistă

10.7 Conglomeratul

10.1 Conceptul și tipologia oligopolului

Prin **oligopol** se înțelege acea structură a pieței în care există un număr mic de producători (ofertanți) și un număr mare de cumpărători.

Trăsături ale pieței oligopoliste:

- între producători se desfășoară o concurență monopolistă
- între consumatori se desfășoară o concurență perfectă
- produsele pot fi atât omogene cât și diferențiate
- intrarea pe piață este dificilă datorită costurilor fixe relativ mari (întrucât firmele sunt de dimensiuni mari)
- deciziile firmelor sunt interdependente, adică ele au un comportament strategic (acel comportament în care deciziile sunt luate prin prisma implicațiilor lor asupra altor firme precum și prin prisma reacțiilor acestor firme).

OBS: în cazul concurenței perfecte sau a monopolului interdependența deciziilor este nulă.

Criteriul de identificare a structurii de oligopol: capacitatea oricărei firme de a influența decizia altor firme în ceea ce privește prețul și cantitatea.

10.4 Strategii concurențiale – oligopolul omogen

Strategiile concurențiale în cazul oligopolului (duopolului) omogen pot fi:

- *strategii de tip Cournot* (sau strategii de duopol bisatelit)
- *strategii de tip Stackelberg* (sau strategii de duopol asimetric ori duopol monosatelit)
- *strategii de tip Bowley* (sau strategii de duopol cu dublă dominanță ori de duopol non-satelit)
- *strategii de tip Bertrand* (sau strategii de duopol simetric)

		Firma 2		
			Comportament de dependență	Comportament de dominanță
Firma 1	Comportament de dependență		Cournot	Stackelberg
	Comportament de dominanță		Stackelberg	Bowley sau Bertrand

Figura 74: Încadrarea tipurilor de duopol în funcție de comportamentul economic reciproc

BIBLIOGRAFIE

- C. Bălăceanu, C. Benteoiu, *Microeconomie*, Editura ChBeck, București, 2007
- E. Dinga, *Economie I – Microeconomie, note de curs*, Editura Prouniversitaria, București, 2008
- A. G. Frois, *Economie politică*, Editura Humanitas, București, 1994
- P. Hayne, *Modelul economic de gândire. Mersul economiei de piață libere*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1991
- L. Richard și A. Chrystal, *Economia pozitivă*, Ed. Economică, București, 1999
- C. Popescu, D. Ciucur, I. Gavrilă, *Economie. Manual universitar*, ediția a II-a, Ed. Economică, București, 2001